

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ АГРОСЕКТОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР

КРУГЛИК Богдан Валерійович - аспірант кафедри адміністративного права, інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін ...

DOI 10.32782/НР.2023.4.5

У статті досліджено питання адміністративно-правового регулювання аграрного сектору України. Акцентовано увагу на формуванні та реалізації аграрної політики держави, що виступає важливою складовою цілісної соціально-економічної політики держави. Підкреслено, що аграрна політика України в умовах, що нині складаються в державі, має бути надзвичайно гнучкою, держава повинна своєчасно та адекватно реагувати на всі виклики, які пов'язані з аграрним сектором, а особливо прораховувати можливі ризики, що спричиняються терористичними діями воєни – російської федерації.

Особливий акцент зроблено на тому, що аграрний сектор в усі періоди функціонування нашої держави займав важливе місце в її соціально-економічній царині. Це той сектор, який не лише дозволяє забезпечити продуктами харчування мешканців держави, а й вносить суттєву частку в наповнення бюджету України за рахунок надходження коштів за експорт сільськогосподарської продукції. Отже, розвиток цієї сфери, модернізація, впровадження інноваційних технологій, залучення інвестицій, а також вироблення чіткої аграрної політики та вдосконалення нормативно-правової основи функціонування аграрного сектору є важливим завданням для держави, особливо нині в умовах режиму воєнного стану. Наголошено на важливості адміністративно-правового регулювання аграрного сектору держави, удосконалення правових норм, що регулюють аграрні відно-

сини, прийняття нових норм, які розширюють поле діяльності в аграрній сфері.

Ключові слова: аграрний сектор, політика, державна політика, аграрна політика, сільськогосподарське виробництво, зернові культури, експорт, режим воєнного стану, адміністративно-правове регулювання.

Постановка проблеми

Аграрний сектор в усі періоди функціонування нашої держави займав важливе місце в її соціально-економічній царині. Це той сектор, який не лише дозволяє забезпечити продуктами харчування мешканців держави, а й вносить суттєву частку в наповнення бюджету України за рахунок надходження коштів за експорт сільськогосподарської продукції. Отже, розвиток цієї сфери, модернізація, впровадження інноваційних технологій, залучення інвестицій, а також вироблення чіткої аграрної політики, удосконалення нормативно-правової основи функціонування аграрного сектору є важливим завданням для держави, особливо нині в умовах режиму воєнного стану.

Стан дослідження проблеми

Проблематика, що стосується агропромислового сектору нашої держави, досліджується вченими багатьох галузей науки. Особливо багато питань розкрито у розрізі економіки, соціології, менеджменту, державного управління. З огляду на важливість нормативно-правового регулювання агропромислового сектору, потреби його

постійного удосконалення, значну кількість праць підготовлено фахівцями-правознавцями, з-поміж яких варто назвати: В. Б. Авер'янова, І. В. Арістову, А. І. Берлача, Ю. П. Битяка, Г. С. Іванову, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова, О. В. Кузьменко, В. І. Курила, О. І. Остапенка, О. П. Рябченко, В. І. Шамрая, В. К. Шкарупу та ін.

Мета статті полягає в дослідженні окремих аспектів формування та реалізації аграрної політики в Україні, а також адміністративно-правового забезпечення функціонування аграрного сектору держави в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу

Питання формування та реалізації аграрної політики держави охоплює надзвичайно багато аспектів, що зумовлено місцем аграрного сектору в Україні, його значенням та роллю. Сьогодні, у час повномасштабної війни, яку веде проти України країна-агресор – російська федерація, стало ще більш зрозумілішим, що аграрний сектор є ключовим елементом економіки нашої держави. І це не тільки стабільність і забезпечення продуктами харчування населення власної держави, а й продовольча безпека для багатьох країн світу. Отож, аграрна політика України в умовах, що нині складаються в державі, має бути надзвичайно гнучкою, держава повинна своєчасно та адекватно реагувати на всі виклики, які пов'язані з аграрним сектором, а особливо прораховувати можливі ризики, що спричиняються терористичними діями ворога.

Натомість, розглядаючи окремі питання формування аграрної політики необхідно, передусім, визначитись з такими термінопоняттями, як: «політика», «державна політика» та «аграрна політика». Так, автори підручника «Державна політика» зазначають, що «політика в традиційному розумінні інтерпретується як середовище взаємодії між різними соціальними групами, партіями, націями, народами, державами, владою і населенням, а також громадянами та їх об'єднаннями. Це найважливіший і найскладніший пласт суспільного життя, «самотійний світ політичних цінностей» [1, с. 7].

Водночас, науковці зауважують, що «під державною політикою слід розуміти сукупність ціннісних цілей, державно-управлінських заходів, рішень і дій, порядок реалізації державно-політичних рішень (поставлених державною владою цілей) і системи державного управління розвитком країни» [1, с. 8].

Звертаючись до Економічної енциклопедії, знаходимо таке тлумачення державної аграрної політики, а саме: «курс та система заходів, спрямованих на інтенсивний розвиток продуктивних сил села, вдосконалення або докорінну зміну існуючих форм власності, на поліпшення умов життя й побуту його мешканців, на забезпечення сировиною промисловості та ін.» [2, с. 17].

Посилаючись на короткий енциклопедичний словник «Філософія політики» (авт.-упоряд.: В. П. Андрущенко та ін. Київ: Знання України, 2002. 670 с.), Т. В. Арбузова та В. І. Панасюк говорять про таке поняття, як «публічна аграрна політика». При цьому вчені акцентують на тому, що «для розуміння процесу формування публічної аграрної політики важливо виділити наступне. По-перше, те, що вона є результатом взаємодії, спілкування вирішення людьми спільних справ. По-друге, термін «політика» синонімізується з іншими політичними явищами – влада, панування, держава, узгодженість, підпорядкування, конфлікт, які утворюють єдиний змістовно-термінологічний ряд. По-третє, функціональне тлумачення політики пов'язане з наявністю «вічних» проблем еволюції людства, передусім продовольчої. Узагальнюючи різні трактування, виділяють функції політики: всеохоплююча організація відповідних суспільних явищ; вираз провідних інтересів публічних союзів, груп і прошарків суспільства; регулятивно-контрольний вплив на життя, діяльність, стосунки людей, соціальних груп, націй, народів, країн; раціоналізація суперечностей між соціальними групами, їх цивілізоване вирішення; підпорядкування загальним інтересам; соціалізація особистості; спадкоємність та інноваційність соціального розвитку» [3].

Розглядаючи співвідношення правових категорій державної підтримки сільського господарства та державної аграрної політи-

ки, Х. Григор'єва вважає, що під державною аграрною політикою має розумітися комплекс взаємопов'язаних цілеспрямованих заходів уповноважених органів держави, що має на меті здійснювати стратегічний вплив та формувати певну парадигму розвитку аграрних відносин, відповідно до якої відбувається гарантування продовольчої безпеки, підтримання стабільності доходів товарних виробників сільськогосподарської продукції, охорона навколишнього природного середовища під час здійснення сільськогосподарської діяльності, соціальний розвиток села [4, с. 65].

Натомість І. П. Динник, який проаналізував стан сучасної аграрної політики, яка, на його думку, є основним сегментом загальної економічної політики, визнає наявність специфічної парадигми між рівнем соціально-економічного розвитку держави та реаліями сучасного економічного стану України, що ускладнює реалізацію основних напрямів аграрної політики та ще раз доводить необхідність удосконалення її складових елементів. Науковець вважає, що в цих умовах при здійсненні аграрної політики держави необхідно виділити такі основні напрями:

- заходи щодо стабілізації агропромислового виробництва з його подальшим розвитком;
- формування механізмів забезпечення продовольчої безпеки країни на необхідному рівні;
- створення умов підтримки ринків сільськогосподарської продукції та продовольства;
- послідовне покращення продовольчого забезпечення населення;
- комплекс заходів щодо підтримки балансу між сільським господарством та іншими галузями економіки;
- забезпечення захисту вітчизняних сільгоспвиробників.

Вище зазначене, вважає автор, має на увазі загальний взаємозв'язок із сутністю та змістом аграрної політики в сучасних умовах. Учений зауважує, що аграрна політика держави в сучасних умовах повинна включати ці елементи, пов'язані з її організацією та реалізацією [5, с. 55].

Доволі аргументовані думки щодо аграрної політики та чинників її реалізації висловлюють П. Т. Саблук та Ю. Я. Лузан. Учені вважають, що «великими недоліками сучасної вітчизняної аграрної політики є: розбалансованість та відсутність послідовності й комплексності; часта зміна тактики і стратегії; відсутність передумов для створення сприятливих, рівних умов для успішного розвитку всіх учасників аграрного ринку; незадовільна врегульованість аграрного ринку для утвердження вільної конкуренції; відсутність узгодженості цілеспрямованих стимулів, обмежень і заборон у питаннях формування аграрного устрою та системоутворюючої моделі взаємопов'язаного розвитку аграрного сектору економіки і сільських територій тощо» [6, с. 6-7].

Науковці акцентують, що «у ринковій економіці основним компонентом аграрної політики виступає організація ринкового обігу земель. Багаторічний мораторій на відкриття ринку земель сільськогосподарського призначення практично унеможливив використання земельного ресурсу як важливого економічного фактора конкурентного розвитку аграрної економіки. Незадовільна урегульованість орендних земельних відносин, у тому числі відсутність застосування політики жорстких обмежень в обсягах оренди земель, стали базою для прогресування монополізму й формування переважно сировинної експорто-орієнтованої аграрної економіки, блокування розвитку обслуговуючої кооперації, дрібного сільськогосподарського підприємництва та призвели до зниження уваги щодо розвитку внутрішнього продовольчого ринку» [6, с. 6-7].

Безумовно, аналізуючи аграрну політику держави, варто зазначити важливість правового регулювання всіх процесів, які відбуваються у цій сфері. Законодавцем напрацьовано низку нормативно-правових актів, які спрямовані на забезпечення формування та реалізації аграрної політики держави, розширення спектру відносин в аграрній сфері, започаткування та розвиток інноваційних нововведень в агропромисловому комплексі тощо. Серед них доцільно назвати: Земельний кодекс України [7], Закони України:

«Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу» від 7 лютого 2002 року № 3023-III [8], «Про систему інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу України» від 5 жовтня 2006 року № 229-V [9], Розпорядження Кабінету Міністрів України: «Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року» від 17 жовтня 2013 р. № 806-р [10], «Про схвалення Концепції розвитку сільських територій» від 23 вересня 2015 р. № 995-р [11], «Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року» від 30 грудня 2015 р. № 1437-р. [12].

У контексті нашого дослідження варто погодитись з тезою, висловленою В. Кругловим стосовно того, що, «враховуючи ключову роль аграрного сектору економіки у формуванні продовольчої безпеки, збільшенні експортного потенціалу держави, забезпеченні сільськогосподарською продукцією внутрішнього ринку, питання розвитку аграрного сектору економіки України вимагає від держави пошуку дієвих підходів щодо альтернативних форм залучення додаткових ресурсів, які дадуть можливість реалізувати наявний галузевий потенціал. ... політика держави, спрямована на розвиток аграрного сектору, має передбачати поєднання сучасного інструментарію, орієнтованого на інноваційно-інвестиційний шлях розвитку, активізацію підприємницького середовища, використання принципів партнерства та суспільної корисності, можливостей інноваційних форм господарювання» [13, с. 38].

Аналогічної думки дотримується і Я. Сидоров, який вважає, що сьогодні вже не піддається сумніву провідна роль інновацій як катализатора позитивних зрушень у галузі сільського господарства та виходу його на новий рівень високорозвиненої галузі національної економіки нового типу – «економіки знань та інформації». Майже всі ухвалені упродовж останнього десятиліття програмні документи з розвитку аграрної економіки та українського села визначають, що однією з причин складної економічної та соціальної ситуації в селі є недостатнє стимулювання

впровадження інноваційних технологій та інвестицій в агропромислове виробництво, що не дає змоги досягти належного рівня виробництва сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, забезпечення їхньої якості [14, с. 115].

Натомість, у контексті викладеного вище, ключем до розвитку сільського господарства Г. Антонюк вважає кластери. На його думку, аграрні кластери мають низку переваг порівняно з іншими інтеграційними формами і сприяють розвитку галузі сільського господарства через: 1) зростання продуктивності підприємств за рахунок кращого доступу до робочої сили та постачальників, спеціалізованої інформації, інституцій та розширення ринків збуту; 2) стимулювання інновацій за рахунок співпраці з профільними вищими навчальними закладами та відповідними науково-дослідними інститутами; 3) здатність впроваджувати швидкі зміни та достатню гнучкість, нижчу ціну експерименту, тиск конкурентів та інших учасників кластера; 4) мінімізація ризиків через їх розподіл між учасниками кластеру; 5) внутрішнє узгодження дій учасників кластеру, яке сприяє ефективності використання зовнішніх інвестицій, створенню підприємств завдяки кращій візуалізації ніші для нових підприємств, наявності необхідної сировини, комплектуючих і робочої сили; 6) розвиток інфраструктури у сільській місцевості [15, с. 85].

Варто підкреслити, що питання кластерів є досить актуальним. У правовому аспекті поняття аграрного кластера подано у проекті Закону України «Про основні засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку», де цей термін трактується як «система, що функціонує на основі співпраці виробників сільськогосподарської продукції, виробників засобів виробництва, переробних підприємств, які сприяють формуванню агропродовольчих ланцюгів створення доданої вартості» [16].

Необхідно вказати на те, що Т. Д. Косова та О. В. Ярошевська, окрім іншого, також вважають, що «аграрний сектор є потужним сегментом фондового ринку України. Його розвиток залежить як від галузевих факторів, так і від загальної кон'юнктури фондового ринку» [17, с. 5].

Натомість, В. Шульга, керівник проєктів «Hard Skills Consulting», аналізуючи стан справ в аграрному секторі України, зауважує, що нині «до звичних погодних ризиків додалися ускладнена логістика, війна та енергетична криза. Частка сільського господарства у ВВП України була найвищою серед усіх секторів економіки і становила понад 10% у 2021 році. Саме на агропродовольчу продукцію припадає найбільша частка загального експорту України – близько 41% за рік, а 13 млн. сільських жителів прямо залежать від стану агросектору [18].

У цьому контексті важливим аспектом виступає питання продовольчої безпеки і, відповідно, загрози, які виникають чи можуть виникати в аграрній сфері. Так, С. О. Кушнір, зазначає, що «за частотою дії загрози можуть поділятися на одноразові – виникають один раз, але діють протягом тривалого періоду (зміна законодавства, підвищення конкуренції між виробниками сільськогосподарської продукції) та багаторазові, що постійно повторюються (сезонні коливання попиту на сільськогосподарську продукцію, нестабільність роботи переробних підприємств сільськогосподарської продукції).

За рівнем прогнозованості виділяють ті загрози, що можна передбачити та вчасно локалізувати їхні наслідки, які визначаються як прогнозовані. Прогнозування загроз здійснюється на основі результатів моніторингу економічної безпеки аграрного сектору з метою подальшої розробки та впровадження відповідних стратегічних, тактичних і оперативних управлінських заходів. Непрогнозовані загрози не можна попередити, і вони не підлягають прямому впливу (наприклад, зростання тіншового сектору, захоплення частки ринку іноземною продукцією). Для мінімізації їх негативного впливу варто використовувати їх страхування. За можливістю страхування непрогнозовані загрози поділяються на ті, що страхуються, не страхуються або страхуються частково. Виділяють незначні загрози, які не мають суттєвого впливу на результати діяльності сектору; значні загрози, що супроводжується фінансовими втратами; критичні загрози, які приводять до зниження рівня розвитку галузі.

За тривалістю дії загрози поділяють на довго-, середньо- і короткотермінові. До довгострокових загроз можна віднести низьку купівельну спроможність, монополізацію економіки, втрата ринків збуту, відстала технологія виробництва продукції тощо» [19, с. 13]. Варто наголосити на тому, що сьогодні значна низка загроз пов'язана з війною, яку веде російська федерація проти України, нехтуючи всіма правилами ведення війни, вчиняючи терористичні акти, створюючи реальні непрогнозовані загрози, зокрема й для аграрного сектору. Така ситуація призводить до втрати коштів, які могли б бути отримані від експорту сільськогосподарської продукції, вимагає пошуку додаткових ресурсів для створення фінансових фондів страхових організацій.

Важливим аспектом розвитку аграрного сектору, на нашу думку, має стати ефективно його регулювання з боку держави, яке має враховувати національні здобутки в цьому сегменті економіки та враховувати позитивний зарубіжний досвід провідних аграрних держав. Адже, як слушно зауважує В. Л. Вакуленко, необхідність регулювання аграрного сектору з боку держави в усіх країнах базується на його економічних характеристиках. Перш за все аграрний сектор є сферою економіки з низьким числом монополій. З ним співпрацюють зазвичай монополісти як торгові агенти, постачальники засобів виробництва, агросервісного обслуговування та переробки продукції сільського господарства. Також у сільській місцевості слабо розвинена робоча та ринкова інфраструктура, що створює нерівні умови для аграрних підприємств порівняно з виробниками інших секторів. До того ж земля є місцем суспільного співжиття, виконуючи важливу функцію в суспільстві. Варто вдасться до залучення додаткових фінансових ресурсів для захисту довкілля та ландшафтів. Крім того, аграрний сектор зазнає впливу з боку природних умов та погоди, тому варто мати додаткові фінансові ресурси для формування резервних і страхових фондів. Нарешті, аграрний сектор не здатен динамічним чином відповідати змінам у попиті на товари сільського господарства, не шкодячи структурі виробництва [20, с. 35].

Водночас, доволі важливим аспектом у контексті запозичення зарубіжного досвіду є фінансова підтримка аграрного сектору держави. З огляду на це варто звернути увагу на думки А. В. Зеленського, який досліджував питання фінансового регулювання аграрного сектору економіки України. При цьому автор зауважує, що адаптація досвіду зарубіжних країн також полягає у підтримці сільського господарства через понижені ставки податку, зокрема, на прибуток [21, с. 156].

Висновки

Підсумовуючи викладене вище, можемо констатувати, що питання формування та реалізації аграрної політики нині постало для України досить гостро. З огляду на те, що наша держава є однією з тих держав світу, де аграрний сектор займає суттєве місце в загальній системі економіки України, вочевидь доводити потребу у формуванні належної аграрної політики видається не доцільним. Навпаки, сьогодні, в умовах воєнного стану, коли ворог цілеспрямовано нищить сільськогосподарську техніку, вирощений урожай, палить сільськогосподарські угіддя, руйнує інфраструктуру портів, підприємств, де зберігається сільськогосподарська продукція, виникають питання щодо можливості експорту зерна, загрози втрати ринків збуту – це лише додатковий аргумент на користь плідної праці, зокрема у правовому полі, для наукового пошуку в контексті формування ефективної державної політики в аграрному секторі.

Література

1. Державна політика: підручник / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; ред. кол.: Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. К.: НАДУ, 2014. 448 с.

2. Економічна енциклопедія. У 3 т. / Б. Д. Гаврилишин (гол. ред.). К.: Вид. центр «Академія», 2000. Т. 1: А (абандон) – К (концентрація виробництва). 864 с.

3. Арбузова Т. В., Панасюк В. І. Формування публічного характеру державної аграрної політики. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. Електронне видан-

ня. 2021. № 6. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/34.pdf

4. Григор'єва Х. Співвідношення правових категорій державної підтримки сільського господарства та державної аграрної політики. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 7. С. 64–68.

5. Динник І. П. Аграрна політика держави: наукові підходи та особливості реалізації в сучасних умовах. *Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. № 3. С. 53–57.

6. Саблук П. Т., Лузан Ю. Я. Аграрна політика та чинники її реалізації. *Економіка АПК*. 2019. № 10. С. 6–17.

7. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14/page9>

8. Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу: Закон України від 7 лютого 2002 року № 3023-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 24. Ст. 167.

9. Про систему інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу України: Закон України від 5 жовтня 2006 року № 229-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 47. Ст. 464.

10. Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. № 806-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80#Text>

11. Про схвалення Концепції розвитку сільських територій: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 р. № 995-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80#Text>

12. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1437-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1437-2015-%D1%80#Text>.

13. Круглов В. Напрями розвитку державно-приватного партнерства у аграрному секторі економіки. *Науковий вісник: Державне управління*. 2021. № 2 (8). С. 37–55.

14. Сидоров Я. Державна політика розвитку кластерів як складова частина формування інноваційної моделі сільського господарства: аграрно-правовий погляд. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2. С. 115–120.

15. Антонюк Г. Кластери як ключ до розвитку сільського господарства. С. 84–86. URL: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile/3613.pdf>

16. Про основні засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку: проєкт Закону України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH72I00A?an=380>

17. Косова Т. Д., Ярошевська О. В. Відтворення капіталу в аграрному секторі економіки: перспективи фондового ринку. *Агроекономіка*. 2019. № 13–14. С. 3–9.

18. Інформація з Інтернет-ресурсу. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/213396_pdttrimka-agrarnogo-sektoru-v-umovakh-vonnogo-stanu-shcho-varto-znati

19. Кушнір С. О. Продовольча безпека в сучасній аграрній економіці: пріоритети та виклики. *Агроекономіка*. 2019. № 13–14. С. 10–16.

20. Вакуленко В. Л. Особливості впливу державної політики на розвиток аграрного сектору економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 21. Ч. 1. С. 35–37.

21. Зеленський А. В. Фінансове регулювання аграрного сектору економіки України: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук; спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Київ: ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2016. 224 с.

SUMMARY

The article examines the issue of administrative and legal regulation of the agricultural sector of Ukraine. Attention is focused on the formation and implementation of the state's agrarian policy, which is an important component of the integrated social and economic policy of the state. It was emphasized that the agrarian policy of Ukraine in the current conditions of the state should be extremely flexible, the state should respond in a timely and adequate manner to all challenges related to the agricultural sector, and especially calculate the possible risks caused by the terrorist actions of the enemy – russian federation.

Special emphasis is placed on the fact that the agricultural sector in all periods of the functioning of our state occupied an important place in its socio-economic realm. This is the sector that not only provides food for the citizens of the country, but also makes a significant contribution to filling the budget of Ukraine due to the receipt of funds for the export of agricultural products. Therefore, the development of this sphere, modernization, introduction of innovative technologies, attraction of investments, as well as the development of a clear agrarian policy, improvement of the regulatory and legal basis of the functioning of the agrarian sector – is an important task for the state, especially now in the conditions of the martial law regime. The importance of administrative and legal regulation of the agrarian sector of the state, improvement of legal norms regulating agrarian relations, adoption of new norms that expand the field of activity in the agrarian sphere is emphasized.

Key words: agricultural sector, politics, state policy, agricultural policy, agricultural production, grain crops, export, martial law, administrative and legal regulation.